

29:6

Renvatten, som tillhandahållits fastighetsägare, har varit brunfärgat och förorenat av vattengråsugor. Även om vattnet inte varit bristfälligt från hygienisk synpunkt har det bedömts inte vara fullt ut användbart för sitt ändamål. Fastighetsägaren har medgivits nedsättning av bruksavgift samt tillerkänts skadestånd.

S.N. äger sedan 1961 en fastighet belägen inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning. Fastigheten, som ligger i Lomma samhälle, är bebyggd ett enfamiljshus på 136 m² som uppfördes 1961.

Renvattenförsörjningen i Lomma kommun sker dels med vatten från en borrad vattentäkt i Lomma, belägen ett hundratal meter öster om S.N:s fastighet, dels med vatten som köps från Sydvatten och sedan tillförs via Bjärred, där det blandas med vatten från Bjärreds vattenverk, eller via Malmö. Vattnet från borran i Lomma renas i Lomma vattenverk, som ligger några hundra meter väster om fastigheten.

S.N:s fastighet har – liksom ett hundratal andra fastigheter belägna mellan vattenverket och vattentäkten i Lomma – fram till maj 1985 fått 85–90 procent av sitt vatten från Lomma vattenverk. De allmänna vattenledningarna i detta område utgörs huvudsakligen av eternitleddningar. Det vid vattenverket upptagna vattnet (råvattnet) har enligt analyser utförda under åren 1980–1984 haft följande ungefärliga sammansättning: pH 7,5, hårdhet mg/l Ca 125, alkalitet mg/l HCO₃ 345, klorid mg/l Cl 165, järn mg/l Fe 5 och mangan mg/l Mn 0,2. Vattenverket byggdes under 1950-talet. Det har två seriekopplade tryckfilter av vilka det första tjänstgör som kontaktfiler. Innan vattnet nått kontaktfiltret tillsättes det en mindre mängd luft för oxidation av järn och mangan.

Sedan början av 1960-talet har vattnet i området tidvis varit missfärgat. Kommunen vidtog med anledning härav under ett par års tid fram till 1965 regelbundna spolningar av ledningarna i området och därefter tillfälliga spolningar efter klagomål på vattnets kvalitet från fastighetsägarna. Hösten 1980 genomfördes vidare en högtrycksspolning av ledningssystemet. Under 1979–1981 bytte kommunen ut alla galvaniserade servisledningar i området mot plastledningar varvid även fastighetsägarna erbjöds att få sina egna ledningar utbytta. S.N. bytte i samband härmed ut sin gamla ledning mot en plastledning. Kommunen lät också under

1980 installera ett patronfilter – "Blå topp" med genomsläpplighet 30 my – på fastighetens vattenledning.

I början av 1980-talet konstaterades förekomsten av s k vattengråsuggor (*Asellus aquaticus*) i ledningarna på några av fastigheterna i området, bl.a. S.N:s, och i det allmänna ledningssystemet. Vattengråsuggan är ett kräftdjur som är vanligt i t.ex. insjöar men som också kan förekomma i vattenledningar. Djuren kan vara upp till 15–20 mm stora. Deras föda utgörs av organiskt material i partikulär form, t.ex. järn- och manganbakterier från rörvägggar. Djuren har stor förmåga att klamra sig fast vid rörväggarna och kan därför förekomma i stora mängder i ledningarna utan att komma ut med tappvattnet. Den mest iakttagbara effekten av djurens förekomst är att den avföring de producerar, tillsammans med skalrester från dem, kan uppträda i form av svarta partiklar i vattnet.

I syfte att komma till rätta med problemet med förekomsten av vattengråsuggor har kommunen bl.a. genomfört en mekanisk rensning av ledningssystemet med plastkolor 1983, s k polypigg, och en kemisk bekämpning av djuren genom tillsats av pyretrin i vattnet i slutet av april 1985. Pyretrinbehandling föregicks av högtrycksspolning av ledningssystemet och åtföljdes av en hårdklorering av vattnet. I samband med dessa åtgärder upphörde kommunen med att använda Lomma vattenverk för vattenförsörjning i kommunen.

Fastigheten har under perioden 1980 – sommaren 1985 bebotts av tre personer. Den årliga vattenförbrukningen på fastigheten har under dessa år uppgått till 250–300 m³. S.N. har erlagt avgifter för denna förbrukning enligt den för kommunen gällande taxan.

S.N. yrkade att Va-nämnden måtte förplikta kommunen utge 36 582 kr jämte ränta. Det yrkade beloppet fördelades sig på följande delposter:

1. 3 202 kr avsåg återbetalning av hälften av de vattenavgifter som debiterats i räkningar med betalningsdag mellan den 29 maj 1980 och den 29 mars 1985.
2. 3 000 kr avsåg kostnader för reparation av skador på tvättmaskin som förorsakats av orenligheter i vattnet, av ett totalt belopp för reparationer under 1980–1984 på 5 011 kr.

3. 13 580 kr avsåg kostnad för hämtning av vatten hos S.N:s dotter i Bjärred två gånger per vecka under i medeltal elva månader för vart och ett av åren 1980–1984.

4. 2 800 kr avsåg ersättning för av S.N. nedlagt arbete i form av kontakter med kommunen under nämnda tidsperiod

– Som grunder för yrkandena återopade S.N. dels att kvaliteten på det av kommunen levererade vattnet hela tiden understigit vad S.N. som abonnent har rätt att kräva och att det därför strider mot va-lagens princip om skälig och rättvis avgiftsfördelning att ta ut full taxeenlig avgift för vattnet, dels att kvalitetsbristen orsakats av att kommunen inte skött sin vattenanläggning såsom föreskrivs i 12 § va-lagen och att kommunen därför är skyldig att ersätta honom den skada, som han åsamkats till följd av vattnets dåliga beskaffenhet.

Kommunen bestred S.N:s yrkanden.

Till stöd för bestridandet anförde kommunen sammanfattningsvis följande: Yrkandet om återbetalning av erlagda vattenavgifter bestrids på den grunden att det vatten som kommunen levererat till S.N. sedan kommunen lät installera patronfiltret på fastighetens vattenledning varit tjänligt och fullt användbart för sitt ändamål. Som i och för sig skäligt belopp i denna del kan endast vitsordas 200 kr, motsvarande nedsättning med den del av förbrukningen som överstiger medelförbrukningen under de närmast föregående tre åren. Grunden för bestridandet av skadeståndsskyldighet är att kommunen hela tiden gjort vad som skäligen kan krävas för att åtgärda de vattenproblem som förekommit. Det görs dessutom gällande att det inte visats att de uppgivna skadorna föranletts av vattnets beskaffenhet. De eventuella skador som kan ha uppkommit efter installationen av patronfiltret torde ha orsakats av att S.N. inte låtit använda det mjukvattenfilter som finns installerat på fastigheten. Det ifrågasätts i och för sig inte att S.N. har haft kostnader för reparationer av tvättmaskinen uppgående till angivet belopp. Om skadorna skulle anses ha föranletts av vattnets beskaffenhet så vitsordas därför det yrkade beloppet för reparationer som skäligt. Det ifrågasätts inte heller att S.N. hämtat vatten i den omfattning och på det sätt som han påstått. Kommunen gör dock gällande att S.N. borde ha kontaktat kommunen som då gratis skulle ha levererat vatten till honom och i vart fall att vatten kunde ha hämtats på närmare håll och därmed till lägre kostnad. Om S.N. skulle anses berättigad att hämta vatten hos sin dotter i Bjärred så vitsordas det yrkade beloppets skälighet. Av tvättkostnaderna kan endast 8 508 kr

avseende bortlämning av tvätten vitsordas som skäligt och vad gäller den yrkade ersättningen för eget arbete kan inget belopp vitsordas som skäligt. Den yrkade räntans skälighet vitsordas.

S.N. har till utveckling av sin talan anfört bl.a.: – Det görs inte gällande att vattnet är hälsovådligt men han menar att det understiger den kvalitet han som abonnent hos kommunen har rätt att kräva. De prov som tagits på vattnet har i genomsnitt utförts endast en gång per år. Vattnet kan därför oftare än som framgått av dessa ha innehållit för höga halter av järn och mangan. Enligt det prov som togs av kranvattnet på fastigheten den 18 december 1984 var vattnet med tvekan tjänligt på grund av manganhalten samt järnhalten ur teknisk synpunkt anmärkningsvärd. Livsmedelsverket har också i sitt yrkande över kommunens ansökan om att få utföra pyretinbehandlingar betonat att vattengråsuggornas förekomst i vattnet gör detta oestetiskt.

Kommunen anförde till utveckling av sin talan i huvudsak: Kommunen medger att det under ett flertal år varit problem med missfärgat vatten inom det område som får sitt vatten från Lomma vattenverk och där S.N:s fastighet är belägen. Missfärgningen beror på den höga kalkhalten i vattnet och till någon del också på järn- och manganhalterna. Vattnet i Lomma har normalt en hårdhetsgrad som överstiger 15 tyska grader och är således mycket kalkrikt. Järn- och manganhalterna i renvattnet har enligt de analyser som gjorts i genomsnitt legat på godkänd nivå. Ett patronfilter reducerar sedan dessa halter ytterligare. Endast vid några få tillfällen har proven visat för höga värden. Förhöjda halter av järn och mangan i vattnet är inte farliga ur toxikologisk synpunkt. Bedömningen "med tvekan tjänligt" är satt ur teknisk och estetik synpunkt på grund av det slam som bildas av järn och mangan. Vattengråsuggorna uppmärksammades första gången under 1981. Inte heller förekomsten av dessa djur gör vattnet hälsovådligt utan de utgör enbart ett estetiskt problem. Djuren kan inte tränga genom patronfiltret och därmed inte heller ut i kranvattnet. Möjligen kan några mycket små partiklar från djuren komma genom filtret men dessa är då oskiljbara från andra partiklar i vattnet. Ur bakteriologisk synpunkt har vattnet vid endast ett av trettio undersökningstillfällen under 1981–1984 bedömts som med tvekan tjänligt. Vattnet har således ur såväl bakteriologisk som fysikalisk-kemisk synpunkt hela tiden varit godtagbart. Även den första analys som gjordes av kranvattnet på S.N:s fastighet i augusti 1980 visar godkända värden.

Va-nämnden yttrade:

Till närmare utredning i fråga om vattnets beskaffenhet föreligger bl.a. en sammanställning av fysikalisk-kemiska undersökningar av rå- och renvatt-net dels från Lomma vattenverk dels från ledningsnätet. Sammanställningen omfattar tiden maj 1971 – december 1984. Såvitt avser järn- och manganhalterna har analys utförts vid sammanlagt vardera 20 tillfällen under denna tid. Elva av proven är utförda på 1970-talet och resterande nio under åren 1980–1984. Under hela perioden har järnhalterna varierat mellan <0,05 och 0,26 mg/l samt manganhalterna mellan <0,05 och 0,27 mg/l. Medelvärde för järn har uppgått till 0,08 mg/l och för mangan till 0,09 mg/l.

Enligt gällande anvisningar för fysikalisk-kemiska vattenundersökningar av hushållsvatten skall vatten bedömas som "med tvekan tjänligt" bl.a. om det befinns innehålla halter överstigande för järn 0,40 mg/l och för mangan 0,10 mg/l. Vatten innehållande järnhalter mellan 0,20 och 0,40 mg/l skall bedömas tjänligt men ur teknisk synpunkt anmärkningsvärt. Av sammanställningen följer att järnhalten vid två analystillfällen (den 4 augusti 1983 och den 18 december 1984) givit anledning till anmärkning ur teknisk synpunkt. Manganhalten har vid fem tillfällen överstigit 0,10 mg/l. Tre av dessa prov har gjorts på 1980-talet nämligen den 28 juli 1981, den 12 april 1983 och den 18 december 1984. Sistnämnda prov är taget från kranvattnet på S.N:s fastighet.

26 § va-lagen föreskriver att avgiftsskyldighet skall fördelas mellan fastigheterna efter skälig och rättvis grund. Bestämmelsen innebär att fördelningen i princip skall ske efter den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen. Konsekvent tillämpad leder principen bl.a. till att avgifterna för fastigheter som får vidkännas en någorlunda varaktig och påtaglig minskning av nyttan skall reduceras i förhållande till avgifterna för övriga fastigheter. Uppenbart är att brister i fråga om kvaliteten hos det renvatten som tillhandahålles från va-anläggningen kan medföra en sådan minskning av fastighetens nytta av anläggningen att avgiftsreduktion enligt det anförda skall ske.

I målet är ostridigt att det vatten som levererats från Lomma vattenverk till bl.a. S.N:s fastighet under ett flertal år varit missfärgat och att det under senare år också förekommit vattengråsuggor däri. I målet på S.N:s begäran hörda personer har dessutom i allt väsentligt lämnat en samstämmig beskrivning av vattnet som brunfärgat och smutsigt. De här närmast tekniska och estetiska bristerna har naturligtvis minskat vattnets användbarhet. Förekomsten av vattengråsuggor får också antas ha haft en väsent-

lig psykologisk inverkan på möjligheterna att nyttja vattnet som exempelvis dricksvatten. Även om vattnet inte varit bristfälligt från hygienisk synpunkt, finner Va-nämnden således utrett att det inte kunnat fullt ut användas för sitt ändamål. Ett avgiftsuttag av S.N. efter samma grunder som för brukare, vilka erhåller ett fullgott vatten, kan med hänsyn härtill inte anses förenligt med va-lagens ovannämnda regel om avgiftsfördelning.

Vid beräklandet av den minskning i fastighetens nytta av den allmänna anläggningen som orsakats av brister i vattnets kvalitet utgår Va-nämnden från att vattnet har innehållit vattengråsuggor och varit missfärgat under hela den aktuella tiden. Begränsningen i nyttan kan visserligen ha varierat och tidvis kanske inte alls ha förelegat. Praktiska skäl talar dock för att en tidsmässigt genomsnittlig bedömning bör ske. Med hänsyn främst till att det missfärgade vattnet torde ha föranlett en viss överkonsumtion genom bortspolning, saknas anledning att vid beräkningen av nedsättningen göra åtskillnad mellan de delar av bruksavgiften som taxemässigt hänför sig till respektive renvatten och spillvatten. Bestämmandet av graden av nedsättning måste grunda sig på en skälighetsbedömning. Va-nämnden prövar i det här fallet skäligt att bestämma nedsättningen till en tredjedel av full avgift. Kommunen skall därför till S.N. återbetala 2 135 kr i erlagda bruksavgifter för den aktuella tidsperioden.

I va-lagens 12 § föreskrivs att allmän va-anläggning skall vara försedd med de anordningar som erfordras för att den skall fylla sitt ändamål samt att huvudmannen skall underhålla anläggningen och i övrigt sörja för att den på ett tillfredsställande sätt fyller detta ändamål. Om huvudmannen åsidosätter sina skyldigheter i förhållande till fastighetsägaren skall han enligt 29 § va-lagen ersätta uppkommen skada. Det skadeståndsansvar som härigenom pålagts huvudmannen i va-förhållandet är i princip oberoende av vållande.

I enlighet med vad som tidigare anförts har i målet utretts att det renvatten som levererats till S.N. under den i målet aktuella perioden varit behäftat med sådana brister att dess användbarhet för hushållsändamål varit väsentligt begränsad. Det är ostridigt att olägenheter med vattnet i det område inom vilket S.N:s fastighet är belägen förelegat redan på 1960-talet. De ersättningsanspråk som S.N. framställt avser visserligen skada som uppkommit under åren 1980–1984. Va-nämnden kan dock vid sin prövning inte bortse från att kommunen redan åtskilligt tidigare varit medveten om de vattenproblem som förekommit i området. Utredningen visar också att kommunen i vart fall under 1970-talet fått vetskap om de

problem som S.N. hade med vattnet. Kommunen har visserligen under årens lopp vidtagit olika åtgärder i syfte att komma till rätta med problemen. Det är dock ostridigt att dessa åtgärder inte lett till annat än temporära förbättringar av vattenkvaliteten och att det inte förrän under våren 1985 vidtagits åtgärder som synes ha lett till att ett fullgott vatten kunnat levereras till S.N. Vissa av dessa senare åtgärder, framför allt avstängningen av Lomma vattenverk, anser Va-nämnden, mot bakgrund av den betydelse som kommunen själv anser att verket har haft för vattenproblemens förekomst, borde ha vidtagits väsentligt tidigare. På anförda skäl finner därför Va-nämnden att kommunen inte inom den tid som skäligen kunnat krävas vidtagit åtgärder för att den allmänna anläggningen på ett tillfredsställande sätt kunnat fylla sitt ändamål. Härigenom har kommunen åsidosatt sina skyldigheter gentemot S.N. i egenskap av brukare av den allmänna va-anläggningen.

Kommunen har gjort gällande att de av S.N. uppgivna skadorna orsakats av att han inte använt mjukvattenfiltret vilket fått till följd att det hårda vattnet kunnat skada tvättmaskinen och tvätten. Utredningen visar också att hårdhetsgraden i vattnet från vattenverket varit hög. Trots att kommunen känt till riskerna med ett så hårt vatten har någon allmän information om behovet av mjukvattenfilter inte givits från kommunen till S.N. och övriga fastighetsägare i området. S.N:s underlåtenhet att använda mjukvattenfiltret efter 1980 kan under sådana omständigheter inte frita kommunen från skyldigheten att ersätta honom för skador som uppkommit till följd av oacceptabla brister i vattnets kvalitet.

Vad till en början gäller skadorna på tvättmaskinen är utrett att denna under åren 1980–1984 reparerats för drygt 5 000 kr. Av utredningen framgår dock inte varför skadorna uppstod. Det är i vart fall inte mot kommunens bestående visat att skadorna berott på vattnets bristfälliga beskaffenhet. S.N:s yrkande såvitt avser ersättning för dessa skador skall därför ogillas.

Som förut konstaterats har vattnet haft sådan bristande beskaffenhet att S.N. på grund härav är berättigad till reduktion av bruksavgiften. Det av kommunen levererade vattnet har således inte kunnat användas för alla de ändamål, bl.a. som dryck och i matlagning som ett hushållsvatten normalt skall kunna användas till. S.N. måste vid sådant förhållande anses ha varit väl berättigad att under den aktuella tiden hämta vatten på annat håll. Den av S.N. yrkade ersättningen härför motsvarar en kostnad om knappt 30 kr per hämtningstillfälle. Även om – som kommunen invänt – vatten skulle ha kunna levereras genom kommunens försorg skulle kostnader ha uppstått. Antagligen skulle kostnaden inte understiga den av S.N. begärda ersättningen, 13 580 kr. De

skäl som S.N. anfört för att inte hämta vatten på närmare håll än som gjorts får, med hänsyn till omfattningen och den långa tid under vilken hämtning skett, godtas. Va-nämnden finner därför att S.N. är berättigad att utfå ersättning i yrkad omfattning i denna del.

Vad härefter gäller kostnaden för bortlämning av tvätt skall i konsekvens med vad som tidigare anförts ersättning utgå även i denna del. Föreliggande underlag medger dock ingen närmare värdering av den ersättningsgilla skadan. Det kan mot den bakgrunden inte anses att S.N. har visat fog för högre ersättning än skäligen ansedda 2 000 kr. Va-nämnden finner sig kunna godta S.N:s påstående om att de brister som funnits i vattenkvaliteten också tagit sig uttryck i ökad förslitning av familjens klädesplagg. I vilken utsträckning detta skett har dock inte visats. I avsaknad av närmare utredning bestämmer Va-nämnden att 2 000 kr skäligen bör utgå i ersättning till S.N. i denna del.

Den av S.N. yrkade ersättningen för eget nedlagt arbete avser uppenbarligen en kostnad som föranletts av den uppkomna tvisten mellan parterna i målet. Detta får anses utgöra en rättegångskostnad. Särskilda skäl att tillerkänna S.N. ersättning för sådana kostnader föreligger inte, varför yrkandet härom skall ogillas.

Enligt det anförda skall S.N:s talan bifallas på så sätt att kommunen till honom skall förpliktas utge sammanlagt 19 715 kr. Om ränta råder ingen tvist.

Va-nämnden förpliktade kommunen att till S.N. utge 19 715 kr jämte ränta.

Beslut: 1980-01-23, BVa 9

Mål nr: Va 233/84